

נייר תגובה 4 – תולדות הניתוח הפמיניסטי של דיני-הנזיקין: חשיפתם, שינוים, הרחבתם

ביטון במאמרה פורטת את השפעתה של התיאוריה הפמיניסטית על דיני-הנזיקין, תוך חלוקת השפעה זו לשתי תקופות מרכזיות והתמקדות בגל השני העוסק בהבהרת תרומת הניתוח הפמיניסטי לפיתוח דינים אלו. הכותבת הציגה את הגל הראשון של הביקורת הפמיניסטית, הכולל טענות ה"חושפות" את דיני-הנזיקין כמוטים מגדרית לרווחה גברית וככאלה אשר אינם כוללים במסגרת שיקוליהם חוויות "נשיות". בנוסף, זו טענה כי תופעת היעדר השוויון כלפי נשים בחברה אינה משתייכת עוד למגזר הפרטי, אלא הפכה לתופעה ציבורית רחבת היקף, ולכן ראוי שתקבל כעת מענה במישור הציבורי. לפיכך, הציעה הכותבת דרכים לשילוב הביקורת הפמיניסטית בדינים אלו, לשם המשך קידום השינויים והרחבות שחלו, לדידה, בגבולותיהם כתוצאה מהגל הראשון.¹

על אף שכבודה של הגישה הפמיניסטית על השפעותיה החיוביות במקומו מונח, ולמרות שלדעתי אכן ישנו מקום לביקורת על דיני-הנזיקין אותה העבירה ביטון במאמרה, עדיין עולה הצורך בסיוג טענותיה במעט.² ראשית, לדידי, הכותבת מבקשת להגיע לתוצאה אידיאלית ואבסולוטית מבחינת הגישה הפמיניסטית, בעודה שמה דגש על קידום ההגנה על האישה ועל מעמדה, אך נדמה כי זהו מבוקשה גם אם הדבר יבוא על חשבון מטרות ושיקולים רלוונטיים משמעותיים אחרים. לדוגמה, דרישת הרחבת טווח האחריות של בעלי עסקים כך שחובתם תשתרע גם על הדאגה ליצור סביבת קניות בטוחה לנשים, מהווה הסרת האחריות, דה'פקטו, מכתפי האישה לביטחונה, והעברתה כמעט לחלוטין לכתפי החברות. בשל כך, חברות אלו עשויות לכלול תחת שיקוליהן העסקיים אף את עלויות מקרים אלה, ולבקש להימנע קליל מסיכונים, מה שיביא בפועל לצמצום פעילותן ולהרתעה יתרה – דבר שאינו רצוי מבחינה כלכלית. זאת ועוד, הרחבת גבולות זו מציגה את האישה כנחותה וכמי שאינה מסוגלת לדאוג לביטחונה בעצמה, ולטענתי, המשך קידום בעקיפין של תפיסה זו יגרום, הלכה למעשה, לתוצאה הפוכה ממטרתה של הגישה הפמיניסטית.³ דוגמה נוספת היא מחסום גובה האגרות העומד בפני המבקשות להגיש תביעה. בניגוד לעולה מהמאמר, מחסום זה עומד בפני כל המבקש לתבוע, ומטרתו, בין השאר, למנוע הצפת בתי המשפט והגשת תביעות כוזבות וקטנוניות. כלומר שפתיחת הסכר עלולה להוביל לבזבוז משאבים וזמן שיפוטי יקר, ומסיבה זו יש למנוע את שמבקשת ביטון.⁴

יתרה מכך, בתמונת המציאות אותה ציירה הכותבת יש משום הסתכלות חד-צדדית על חוויות החיים "הנשיות" והתעלמות מאלו "הגבריות". אמנם, ישנו צורך בקידום תפיסה שוויונית יותר של המשפט בכלל ודיני-הנזיקין בפרט, זאת, בין היתר, על ידי הכנסת שיקולים המתחשבים בנסיבותיהם הסובייקטיביות של הצדדים. אך, ראוי שהתפיסה השוויונית תתייחס לגברים ולנשים באופן שווה; תבחן כל סיטואציה בהתאם ליחסי הכוחות במקרה דנן, ולא תפסול על הסף את האפשרות שגבר "נורמטיבי" יעבור חוויות דומות לאלו של האישה. כך למשל, באמירותיה של ביטון ניתן להבחין בהתייחסות בביטול כמעט מוחלט לסיכוי שגבר יחווה תקיפה מינית.⁵ זו למעשה מציגה חוויות אלו כנחלתן של נשים בלבד. ברם, כפי שניתן להסיק מנתוני "איגוד מרכזי הסיוע לנפגעות ולנפגעי תקיפה מינית", ברי כי גברים חשופים לתקיפה מסוג זה לא פחות מנשים, בעוד הסיבה לחוסר המודעות

¹ יפעת ביטון, "תולדות הניתוח הפמיניסטי של דיני-הנזיקין: חשיפתם, שינוים, הרחבתם" המשפט טז 53 (התשע"א).

² שם, בעמ' 76-77.

³ שם, בעמ' 80.

⁴ שם, בעמ' 82-84.

⁵ שם, בעמ' 80.

החברתית לכך היא שגברים ממעטים לדווח על תקיפות אלו בשל החשש מסטריאוטיפים חברתיים.⁶ באופן דומה, גם טענותיה ביחס לקשיים העולים מדיני ההתיישנות אינן רלוונטיות אך לנשים ניזוקות, אלא לכלל ציבור הניזוקים באשר הוא – היינו, חווייה טראומטית אינה שמורה רק לנפגעות מאלימות.

בנוסף, ביטון מבקשת לקדם שינויים בדיני-הנזיקין על-ידי פסיקה פרו-פמיניסטית, אך לדעתי, ומתוקף האמור לעיל, ישנם עניינים אשר ראוי להותירם לשיקול דעתו של המחוקק ולבססם בחקיקה מתאימה ומקיפה. רק המחוקק ידע לתת דעתו על עניינים אשר בסמכותו הבלעדית להכריע בהם, לקבע ערכי שוויון והגינות ולשנות את החוק באופן שישקף את דעת החברה ויאזן בין כל הערכים העקרוניות והשיקולים הרלוונטיים. לנגד עיני בית המשפט עומד לרוב התיק הקונקרטי בו הוא מתבקש להכריע, והתקדימים שקבע עשויים לחול במקרים מסוימים, בעוד באחרים בית המשפט יבחר שלא להחילם. לכן, עיגון התמורות הפמיניסטיות בחקיקה יאפשר למנוע החלת סטנדרט כפול במקרים דומים.

לסיכום, אני מסכימה עם מרבית טענותיה של ביטון, אך לדידי, ראוי היה לבחון את שהציגה גם מציוד השני של המתרס, באופן אובייקטיבי יותר ולוודא כי הפתרונות אותם הציגה אינם עומדים בבחינת "פתרונות פלא".

---

⁶ איגוד מרכזי הסיוע לנפגעות ולנפגעי תקיפה מינית דו"ח שנתי – הנזקים הסמויים מהעין 52-58 (2017).
[https://www.1202.org.il/index.php?option=com_k2&Itemid=136&id=192_215033074d1bbbcf9cdb0473b653](https://www.1202.org.il/index.php?option=com_k2&Itemid=136&id=192_215033074d1bbbcf9cdb0473b653a16c&lang=he&task=download&view=item)
אלי בוכבינדר, משה שרר וצבי איזיקוביץ, "פערי דיווח בין גברים ונשים על רמת אלימות אינטימית", *חברה ורווחה* יז(5) 145, 159-162 (1997).
<https://tinyurl.com/y655r69f>